

Vicent Baydal: 'La Història que arriba al gran públic té una visió madrilenyo-cèntrica'

Autor: Anna Valls

Data de publicació: 17-09-2015

L'historiador Vicent Baydal reivindica més divulgació històrica valenciana en els mitjans de comunicació per millorar l' "autoestima com a poble"

Arran de la publicació del seu nou llibre, Vent de Cabylia. Històries de la història dels valencians (Llibres de la Drassana), l'historiador Vicent Baydal explica les vicissituds de la seva dedicació, les claus de l'interès de la ciutadania per la història i els intrínquils de la divulgació.

Vostè és una persona molt activa en l'esfera pública: columnista, bloguer, tuitaire i convidat habitual en tota mena de jornades. Vol dir això que ens interessa molt la història?

Suposo que principalment vol dir dues coses: En primer lloc, que, en efecte, a la societat valenciana li interessa molt la seva història i està desfocosa per conèixer aspectes i informacions del seu passat i saber si aquesta història ha influït sobre el que a hores d'ara som. Segonament, també vol dir que hi ha una mancança de divulgadors de la història valenciana. Tenim grans escoles d'investigació a les universitats públiques de Castelló, València i Alacant, amb dotzenes d'investigadors que generen coneixement historiogràfic de primera qualitat, però amb prou feines si hi ha historiadors que es dediquin, per vocació o professió, a la divulgació. I finalment, també és... perquè m'agrada molt el que faig!

¿Se sent sol en aquesta tasca?

Una mica potser sí. La veritat és que som molt pocs els historiadors que tenim una certa presència en els mitjans, ja que la mateixa tasca de divulgació se sol deixar a mans dels periodistes. Aquesta mena de solitud està relacionada també, no cal dir-ho, amb el panorama comunicatiu valencià: caldrien més diaris, revistes, editorials, ràdios i televisions

d'àmbit local, comarcal i territorial a fi que la història valenciana pugui tenir una presència més important. En tot cas, crec que sí que es detecta una certa tendència a incorporar aquesta divulgació històrica en els mitjans.

Com va decidir de fer el salt a la divulgació popular?

La veritat és que no va ser un 'salt' com a tal. Vaig començar a la vegada la meua carrera d'investigador amb els cursos de doctorat a la universitat i també la feina de divulgació a través del meu blog personal Vent d Cabylia, que vaig obrir ara fa nou anys. Després, va arribar el blog del Grup Harca, que som medievalistes dedicats a la investigació en diferents camps de la història valenciana, i, més tard, els articles a revistes, diaris, llibres, etc.

De què tracta Vent d Cabylia?

D'una banda, representa una espècie de balanç de tots aquests anys, ja que el llibre aplega algunes de les millors històries que havia publicat al blog, com ara les següents: la que parla sobre la pertinença de Formentera a un cavaller valencià de l'Edat Mitjana, les polèmiques a l'entorn de l'expansió del conreu d'arròs al segle XVIII, la desconeguda potència de les reivindicacions valencianes per fundar un banc propi a la dècada de 1850 o diversos aspectes de certes figures suggerents de la història valenciana, com són Constantí Llombart, Maximià Alloza o Nicolau Primitiu. Per una altra banda, el llibre també fa un pas més en la meua feina d'aprofundiment i de divulgació històrica.

Llegint les seves publicacions, un s'adona que en realitat no sap res de la història del País Valencià. Per què tenim tantes carences?

La història valenciana està molt poc present en l'educació formativa. Aquesta se centra bàsicament en la història universal i en la d'Espanya. Però és que això passa fins i tot en el grau universitari d'Història! I és que han estat retallades algunes de les assignatures sobre història valenciana que hi havia en l'antiga llicenciatura. Per un altre costat, la falta de divulgació en els mitjans propis també explica el relatiu desconeixement social de la nostra història. L'única divulgació potent que es fa a Espanya, a través de sèries o documentals, és la de la d'una història preeminentment basada en la història de Castella o amb una visió clarament 'madrilenyo-cèntrica' (com a Cuéntame o a Isabel), mentre que els mitjans valencians propis tot just si hi dediquen temps, a la nostra, com deia abans.

Sovint fa servir una anècdota per explicar assumptes de molta rellevància. Aquest procediment és una de les claus per arribar al gran públic?

Suposo que sí. A tots ens agrada sentir-nos interpel·lats i partíceps de les històries que ens conten, ja siguin basades en la realitat, com les que expliquem els historiadors, o inventades, como sol passar en la literatura i el cinema. Una manera excel·lent d'identificar el públic amb la història és arribar-hi a través de les anècdotes o de les situacions més cridaneres del passat, encara que de vegades sigui per explicar realitats molt diferents de les nostres, ja que el temps no passa debades...

La seva tasca se centra sobretot en l'àmbit valencià. Ens calen més referents?

I tant! Tota societat neccessita tenir els seus referents, ja sigui a nivell propi, estatal, continental o mundial. Diria que a la societat valenciana tenim sobretot referents de les tres darreres classes, però no tant de la primera. Continua sorprenent-me que els documents expliquin que al llarg de la Història els valencians sempre han tingut referents propis (pintors, estudiosos, polítics, etc.)... Aquests referents van acabar per desaparèixer i ser substituïts per uns altres quan hi va haver la integració del País Valencià dins l'Estat Espanyol durant els segles XIX i XX. Uns i altres no haurien de ser excloents...

¿Quines figures desconegudes pensa que hauríem de posar en valor?

A algunes d'elles els he dedicat articles de divulgació o ho faré en els propers mesos. Per exemple, el jurista de Xàtiva del segle XVI, Tomàs Cerdà de Tallada, un humanista que va escriure un dels primers tractats de ciència penitenciària d'Europa. O determinades figures dels segles XIX i XX, com el llibreter, gramàtic i bibliòfil Vicent Salvà, que va aplegar la col·lecció més gran de llibres antics de la seva època. O l'enginyer de Manises Josep Rodrigo Botet, que va fer carrera a l'Argentina i va donar a l'Ajuntament de València un excepcional conjunt de fòssils del Pleistocè. O el pintor i il·lustrador Enric Pertegàs, el pioner, aquí, de l'art del nu femení i dibuixant de capçalera de les revistes satíriques editades per Vicent Miquel Carceller durant el primer terç del segle passat, unes revistes que van ser tot un fenomen social.

Igualment, sempre insisteixo en la mancança que tenim de referents femenins. És com si les nostres dones, més enllà

de Violant d'Hongria i Germana de Foix, no haguessin existit a la història valenciana. En canvi, hi ha tot un seguit de dones que són arquetípiques de determinats estrats socials de la seva època, com l'emperadriu Constança de Hohenstaufen, que va viure entre els segles XIII i XIV i té una història novel·lesca: va acabar instal·lant-se a València com a gestora del Palau del Real. O la noble Àngela Sabata, que mantenia un interessant cercle literari de dones a mitjan segle XVI. També n'hi ha moltes altres que, per la seva excepcionalitat, precocitat o valentia, representen la lluita històrica de les dones per guanyar en drets i igualtat social. Per exemple, la impressora Jerònima Galés, que va menar un dels tallers d'edició de llibres més importants de la València del segle XVI. O la castellonenca Amàlia Fenollosa, que va ser una de les poques dones que va participar en les publicacions del romanticisme literari del segle XIX. O Matilde Pérez Mollà, que va ser la primera alcaldessa d'Espanya, a Quatretondeta, a l'any 1924.

¿Per què la història ha tractat tan malament les nostres dones?

És un fenomen general. La història fins fa 40 anys l'han feta exclusivament els homes i referint-se a una societat en què les dones no estaven en igualtat amb ells, els quals eren legalment i culturalment els caps de família. L'home era la figura important i representativa al voltant de la qual pivotava tot. La dona només passava a tenir certa rellevància pública quan quedava vídua. Per tant, per una part, és més difícil trobar informació històrica sobre les dones. I, per una altra, el procés de buscar-la ex profeso és relativament recent, per la qual cosa encara queda moltíssim per fer i per saber...

Un més gran coneixement de la nostra història contribuiria a afermar el sentiment nacionalista valencià?

Del sentiment nacionalista no ho sé. Però de l'autoestima com a poble valencià segur que sí. Durant molt de temps hem tingut una mena de sentiment de malestar: ens sentíem valencians, però tal volta no sabíem exactament per què. I a més, això no acabava d'encaixar amb el sentiment nacional espanyol. Una de les respostes per superar aquest malestar i sentir-nos més segurs com a poble, com a societat valenciana, es troba precisament en la història.

Som i ens sentim valencians perquè tenim tota una història darrere que, des de Jaume I i l'antic Regne de València, ha generat una identitat col·lectiva valenciana que ha anat adaptant-se a les transformacions històriques. Però la nostra història s'ha adaptat malament a la construcció de l'Estat espanyol durant els segles XIX i XX perquè ens han fet creure —aquells que estan dominats per la intolerància i que no suporten la pluralitat— que ser valencians era una cosa a extirpar perquè anava contra del seu projecte uniformitzador per a Espanya.

Crec que conèixer la història —la valenciana i l'espanyola— ajuda a superar aquesta anomalia i aquest malestar: ens fa sentir més segurs i més lliures com a valencians, atès que ens ajuda a comprendre per què en som, de valencians, i per què ho podem ser sense pors ni remordiments. Comprendre les coses sempre ajuda i en el cas de les identitats l'explicació històrica és primordial.

Veu en el nou govern la sensibilitat necessària per impulsar la divulgació històrica que sembla que el poble demana?

Encara no ho sabem. Pareix que aquesta intenció hi és, però no acaben sinó d'aterrar. Donem-los temps...

Anna Valls

Entrevista publicada a La Vanguardia el 28 de juliol del 2015